

VA SYD
Förbundsstyrelsen

Yttrande över förbundsstyrelsen i VA SYD:s beslut 2023-08-18 § 57 avseende Källbyutredningen

Lunds kommun får med anledning av begäran om yttrande från VA SYD:s förbundsstyrelse från den 18 augusti 2023 inkomma med nedanstående yttrande.

Som Lunds kommun förstår beslutet önskar förbundsstyrelsen kommunens yttrande över nedanstående två beslut av förbundsstyrelsen.

att verksamhet kopplad till utredning och projektering av ett nytt avloppsvattenreningsverk i Källby avslutas,

att åtgärder som stärker förutsättningarna för fortsatt omhändertagande av avloppsvatten från Lunds kommun vid Källby avloppsvattenreningsverk inom ramen för befintligt miljötillstånd vidtas. Detta omfattar åtgärder syftande till att begränsa anslutning av ytterligare fastigheter samt utökningar av verksamhetsområden som belastar Källby avloppsreningsverk,

Lunds kommun kommer att i yttrandet lämna synpunkter kopplat till båda dessa beslutssatser. Lunds kommun kommer även yttra sig mer allmänt vad avser relationen mellan kommunen, som medlemskommun, och kommunalförbundet.

Allmänt om förutsättningarna för en avloppslösning för framtidens Lund

Lunds kommun växer och kommer att fortsätta växa inom samhällets alla sektorer och områden. I tidigare utredningar och underlag som förbundet har tillgång till redovisas de närmare förutsättningarna för Lunds kommuns framtida utveckling och det sedan länge konstaterade behovet av en utvecklad avloppslösning för ett växande Lund. Som förbundet själva anför i aktuellt ärende har Lunds kommuns medlemmar lagstadgad rätt till en tryggad avloppshantering som uppfyller lagstiftningens långtgående krav på skydd för människors hälsa och miljö, på kort och lång sikt.

Lunds kommun utgår ifrån att förbundet i relation till dessa faktiska omständigheter och förutsättningar har dessa som en naturlig utgångspunkt för sitt arbete för utvecklingen av va-lösningar i Lunds kommun.

Yttrande avseende beslutet att verksamhet kopplad till utredning och projektering av ett nytt avloppsvattenreningsverk i Källby avslutas

Lunds kommun har genom bildandet av kommunalförbundet lämnat över skötseln av i förbundsordningen angivna kommunala uppgifter. Som självständig juridisk person och förvaltningsmyndighet har förbundet därför ansvaret för att inom Lunds kommun tillgodose behoven av allmänna vattentjänster genom de allmänna va-anläggningar som krävs för att upprätthålla skyddet för människors hälsa och miljön.

Utifrån detta ansvar är det VA SYD som kommunalförbundet som har att fatta beslut om de investeringar som krävs för att svara mot kraven som ställs genom huvudmannskapet. Lunds kommun har här ingen annan uppfattning än förbundet. Vissa beslut kommer vara av den omfattningen och inriktningen att de måste hanteras av förbundsfullmäktige. Lunds kommuns ansvar, i egenskap av medlemskommun, har i beslutsprocessen begränsats till att ta ställning innan förbundsfullmäktige fattar sina beslut. Detta följer direkt av förbundsordning. Kommunens ställningstagande är, som förbundet själv utrett och konstaterat i ärendet, inte formellt bindande för förbundet. Lunds kommun delar i dessa delar helt förbundets egen bedömning.

Som medlem i kommunalförbundet har Lunds kommun vid flera tillfällen tagit ställning till förbundets förslag avseende utvecklingen av den va-anläggning som krävs för att möta kraven på skydd för människors hälsa och miljön i förhållande till Lunds kommuns utveckling. Lunds kommuns kommunfullmäktige tog senast i mars 2022 ställning i ärendet om framtida utveckling av va-anläggningen.

Utifrån kommunens ställningstagande har förbundet tillsammans med Lunds kommun, inom ramen för ett mycket gott samarbete, arbetat med inriktningen att utreda utvecklingen av Källby avloppsreningsverk som en framtida lösning. I olika redovisningar och underlag till förbundsstyrelsen och kommunstyrelsen i Lund har möjligheter och utmaningar med Källby som alternativ redovisats. Detta utredningsarbete har skett parallellt med att förbundet också arbetat med projekt Maxima (tidigare program Hållbar avloppsrening i ett växande Skåne, HAR).

Lunds kommun kan nu konstatera att förbundsstyrelsens beslut klargör att förbundet anser att riskerna förenade med att gå vidare med ett avloppsvattenreningsverk i Källby inte är godtagbara. Detta medför, enligt förbundsstyrelsen, att anslutning till Nya Sjölunda utgör det bästa alternativet för framtida avloppsvattenrening i Lund. Fortsatt arbete med utveckling av va-lösningar i Lund ska enligt förbundsstyrelsens beslut ta denna bedömning som utgångspunkt.

Även om förbundet har den formella rådigheten över va-anläggningen och dess utveckling, finns ett ömsesidigt beroende mellan förbundet och kommunen. Kommunen har normgivningsmakten och ansvaret för att besluta om till exempel verksamhetsområden. Förbundet har ett ansvar att svara för de anläggningar som krävs, givet kommunens beslut om verksamhetsområden.

Lunds kommun kan mot denna bakgrund konstatera att kommunalförbundet kommer att utveckla Lunds kommuns avloppsanläggning genom anslutning till Nya Sjölunda. De närmare förutsättningarna för detta återstår för förbundet att redovisa. I förhållande till förbundsstyrelsens beslut kan Lunds kommun konstatera att det står förbundet fritt att ta beslut om vilka utredningar som förbundet anser sig behöva genomföra eller som i detta fall avsluta, i relation till utvecklingen av förbundets verksamhet.

Som redovisats ovan har Lunds kommun genom beslut i kommunfullmäktige som sitt ställningstagande tidigare förordat Källby som alternativ för Lunds framtida avloppslösning. Men givet omständigheterna som nu föreligger kring Källby som alternativ för Lunds framtida avloppslösning och förbundets tydliga ställningstagande och rådighet över utvecklingen av de allmänna va-anläggningarna, förespråkar Lunds kommun som sitt ställningstagande nu Maxima som Lunds framtida avloppslösning. Det vill säga den lösning som förbundet i aktuellt ärende redovisat att förbundet avser att gå vidare med.

Lunds kommun förespråkar denna lösning också utifrån förbundets och kommunens ömsesidiga beroende av varandra och att detta ska kunna ge förutsättningar för att fortsätta det positiva samarbete som finns mellan förbund och kommun. Lunds kommun vill även kunna säkra att utvecklingsprojektet bygger på ett tydligt ansvarsförhållande och ansvarstagande i enlighet med gällande förbundsordning.

Utifrån rådande omständigheter vill Lunds kommun genom detta ställningstagande se en anslutning till Maxima, men vill förorda att det sker genom en ledning i stället för den föreslagna lösningen med en självfallstunnel. Vidare anser Lunds kommun att en sådan ledning bör dras en mer nära väg till Lomma kommun och där ansluta till en för

Lomma och Lund gemensam påkoppling till Maxima i Malmö. Detta är det mest genomförbara alternativet och är därför något som Lunds kommun uppmanar VA SYD att vidare utreda.

Enligt Lunds kommun finns en rad skäl till att ett sådant mer konventionellt system sannolikt är att föredra. Det gäller inte minst att en markförlagd avloppsledning innebär både lägre investeringskostnader och lägre miljöpåverkan än lösningen med självfallstunnel, vilket framgår av VA SYD:s utredning *Teknisk lösning för överföring Lund – Malmö* (2021-03-01). I den utredningen föreslås förvisso en annan sträckning. Det kan dessutom finnas fördelar med en mer konventionell ledningslösning vad gäller att minimera risker under projektering och genomförande.

Lunds kommun kommer, vid en anslutning till Maxima i Malmö enligt ovan, starta en egen process för att utveckla Källby som plats och vidta åtgärder som vidmakthåller och stärker de naturvärden som finns inom Källby och i Höje å. Lunds kommun har en tydlig ambition att, tillsammans med till exempel Lomma kommun, ta ansvar för vattenkvaliteten i Höje å och i slutändan Lommabukten. Det innebär också att kommunen kommer att genomföra en begränsning av hur byggnationen vid ån kan genomföras så att tillgängligheten för allmänheten och de befintliga naturvärdena säkras.

Yttrande avseende beslut att åtgärder som stärker förutsättningarna för fortsatt omhändertagande av avloppsvatten från Lunds kommun vid Källby avloppsvattenreningsverk inom ramen för befintligt miljötillstånd vidtas. Detta omfattar åtgärder syftande till att begränsa anslutning av ytterligare fastigheter samt utökningar av verksamhetsområden som belastar Källby avloppsreningsverk

VA SYD har som kommunalförbund en skyldighet att sköta driften och utveckla de allmänna va-anläggningarna i relation till kommunens utveckling. Detta har sin grund i att Lunds kommun överlämnat skötseln av huvudmannskapet för de allmänna va-anläggningarna som ordnats och används för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, nedan kallad LAV.

Lunds kommun ser generellt positivt på att förbundet vidtar åtgärder som säkrar de tekniska förutsättningarna vad avser Källby avloppsreningsverk och att åtgärder vidtas som säkrar fortsatt drift i förhållande till Lunds fortsatta utveckling.

Lunds kommun har dock ett ansvar att planera och skapa förutsättningar för en växande kommun. Det innebär att Lund kommer fortsätta växa och utvecklas för att kunna möta de utmaningar som finns för samhället i stort. I takt med denna utveckling kommer behov

av att säkra förutsättningarna för människors hälsa och miljön. Förbundet är huvudman för Lunds kommun allmänna va-anläggningar. Allmänna va-anläggningar kommer till stånd när behoven finns utifrån kommunens skyldigheter att ordna vattentjänster. Skyldigheterna inträffar, något förenklat, när lösningar behövs för att säkra människors hälsa och miljön. Skyddet ska upprätthållas för såväl befintliga förhållande som för förhållanden som kommer av kommunens utveckling. Förbundet ska i förhållande till detta se till att fastigheter inom verksamhetsområden snarast får service genom en allmän va-anläggning. I förbundets ansvar ligger vidare att va-anläggningar genom underhåll och förnyelse ska fungera så länge som de behövs och anläggningarna består som allmänna.

Det är mot denna bakgrund Lunds kommun ser att förbundet måste fortsätta att bedriva sin verksamhet. Förbundet bedriver en för samhället viktig verksamhet, men det är inte kommunalförbundets egna förutsättningar som sätter premisserna för Lunds kommuns utveckling. Det är tvärtom kommunens utveckling som sätter förutsättningarna för förbundets behov av utveckling och anpassning av sin verksamhet. Lunds kommun har full förståelse för de motiv som förbundet lyfter fram som skäl för det beslut som förbundsstyrelsen fattat. Förbundet måste dock likväl ställa detta i relation till att det är förbundsmedlemmarnas förutsättningar som sätter ramarna för planering och utveckling av förbundets verksamhet.

Av förbundsstyrelsens beslut framgår att om inte ytterligare beslut om betydande investeringar i Lunds framtida avloppsvattenförsörjning fattas i närtid, behöver VA-huvudmannen vidta åtgärder som stärker förutsättningarna för fortsatt omhändertagande av Lunds avloppsvatten vid Källby avloppsvattenreningsverk inom ramen för befintligt miljötillstånd. Lunds kommun har ovan redovisat sin inställning till frågan om rådighet över investeringsbeslut och vill samtidigt framhålla att kommunen ser en risk för förbundsstyrelsen att beslutet och inriktningen från förbundsstyrelsen sannolikt kan stå i strid med de formella förutsättningar som gäller för förbundet.

Förbundsstyrelsens beslut kan även tolkas som att förbundet aktivt kan komma att motverka kommunens beslut om bland annat utökningar av verksamhetsområden. Förbundet är en viktig part i kommunens planeringsarbete och är på många sätt integrerad i kommunens samhällsplaneringsprocess. Förbundet har möjlighet att lämna underlag och yttranden i kommunens beredningsprocesser. Frågan om verksamhetsområden ligger på kommunen att besluta om. Dessa ska fattas utifrån behovet av att ordna vattentjänster i större sammanhang, utifrån att det krävs för att säkra människors hälsa och miljön. Det finns

alltså inte någon legal grund för kommunen, eller VA SYD, att sakligt begränsa verksamhetsområdenas utveckling på den grund som förbundet framhåller i underlaget till beslut.

Beslut om verksamhetsområde har långgående rättsverkningar och får stor betydelse för enskildas rättigheter och skyldigheter. Det finns därför tydliga regler för hur dessa ska hanteras i förhållande till den allmänna va-anläggningen. Det finns bland annat regler om fastighetsägares rätt till ersättning om de inte kan ansluta till anläggningen och det finns särskilda regler för när anslutningar får dröja på grund av huvudmannens arbete med utveckling av anläggningen. Beslut om verksamhetsområde är därför i sin form ett tydligt uttryck för myndighetsutövning. För denna typ av beslut finns tydliga regler om myndigheters självständighet och att beslut ska fattas på sakliga och objektiva grunder. I en situation där förbundet aktivt skulle motverka att verksamhetsområden ökar i omfattning, med de motiv som förbundet redovisat i ärendet, ser Lunds kommun en betydande risk i att ett sådant förfarande skulle stå i direkt motsats till vad som formellt gäller för verksamheten.

Lunds kommun vill även i detta sammanhang framhålla vikten av att nyttja de styrkor som ligger i förbundets organisering. Det finns i förbundsordningen en tydlig funktionsfördelning mellan förbundsstyrelsen och ägarnämnderna. Att ta så pass långtgående beslut som rör Lunds kommuns allmänna va-anläggning utan att i beredningen ge ägarnämnden möjlighet till beslut eller yttrande kan tyckas motverka den föreskrivna funktionsfördelningen och ändamålsenligheten i ansvarsfördelningen mellan dessa organ. Lunds kommun anser att ägarnämnden har ett i förbundsordning och reglemente föreskrivet ansvar avseende va-verksamheten i Lunds kommun. Det avser såväl ägarfrågor som beställarfrågor. Utifrån detta är det väsentligt att ägarnämnden som organ i enlighet med gällande styrande dokument får förutsättningar att bereda och besluta i frågor inom ramen för nämndens ansvar. Detta förhållande speglas även i reglementet för förbundsstyrelsen.

Mats Helmfrid
Kommunfullmäktiges ordförande

Philip Lee
Kommunsekreterare